

ЧОРНОМОРСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ

ІМЕНІ ПЕТРА МОГИЛИ

ІНСТИТУТ ДЕРЖАВНОГО УПРАВЛІННЯ

Кафедра публічного управління та адміністрування

ЛУБСЬКА МАРІЯ-КАТЕРИНА ВОЛОДИМИРІВНА

**ФОРМУВАННЯ ЛІДЕРСЬКИХ ЯКОСТЕЙ У ПРАЦІВНИКІВ
ПРАВООХОРОННИХ ОРГАНІВ В УМОВАХ ДЕМОКРАТИЗАЦІЇ**

Спеціальність: 074 Публічне управління та адміністрування

АВТОРЕФЕРАТ

магістерської роботи на здобуття наукового ступеня

магістра публічного управління

Миколаїв – 2019

ЗАГАЛЬНА ХАРАКТЕРИСТИКА РОБОТИ

Актуальність дослідження полягає в тому що на даний момент у сучасній Україні, де здійснюється складний, суперечливий процес розвитку державності, пошуку адекватних способів розвитку суспільних інститутів, найбільш істотним завданням є вдосконалення процесів управління громадським життям. Одним з найбільш важливих в цьому відношенні питань є формування висококваліфікованого апарату керуючих, підготовка освічених, вихованих, які володіють сучасними технологіями. В умовах постійних геополітичних та суспільних конфліктів надії покладаються на керівників-лідерів, що мають не тільки прагнення до лідерства, але й здатні успішно трудитися в команді.

Увага до феномена лідерства не випадкова й, більше того, сам він у певному сенсі виявляється інтегратором цілого ряду серйозних проблем сучасного управління. Зокрема, різко зросла швидкість змін, що призвело до необхідності перегляду знаменитої дилеми «керівник або лідер»: тепер, коли делегування повноважень є не винятком, а нормою, практично будь-який державний службовець повинен більш менш володіти мистецтвом лідерства. Але наука породила таку безліч теорій лідерства, що іноді важко розібратися, застосування якої саме з них доречно в певній управлінській ситуації. Для відповіді на це необхідно уявляти проблемне поле лідерства.

Лідерство в правоохоронних органах нерозривно пов'язано зі стилем керівництва і проявляється в мистецтві управління та в умінні працювати в команді. Найчастіше типологізація лідерства залежить від використання управлінських методів при здійсненні управлінської діяльності на державній службі, а саме керівник-демократ, керівник – ліберал та керівник – новатор. На кожному етапі політичного життя суспільство потребувало в керівництві нового типу, і теперішній час не виняток. Лідерство - це не новий стиль керівництва, а спосіб організації влади в громадському суспільстві з розвитком політичної

свідомості усіх чи більшості соціальних верств. Поведінка лідера повинна переконувати людей у тому, що його дії правильні і вигідні для самого підлеглого.

Правоохоронні органи для більшості людей є уособленням держави, так як влада незмінно пояснювалась, виправдовувалась, височіла в судженнях підлеглих як подарунок долі, маюча не тільки право управляти, розпоряджатися, командувати але і вміння правити знаннями та всіма необхідними для керівництва якостями, тобто людським потенціалом.

Важливим елементом лідерства в поліцейській діяльності є прийняття рішень. Рішення, що приймаються керівниками поліції, відрізняються від рішень на місцях, що часто приймаються співробітниками правоохоронних органів в польових ситуаціях. Лідерство на державній службі нерозривно пов'язано зі стилем керівництва і проявляється в мистецтві управління та в умінні працювати в команді.

Офіцери правоохоронних органів повинні володіти лідерськими якостями здібностями і сміливістю для ефективної роботи. Лідерська компетенція також допомагає визначити дії, які можуть привести до ефективної роботи організації. Тому слід обґрунтовано підходити до підготовки освітніх програм, розробки механізмів включення всіх суб'єктів державного управління в роботу з розвитку лідерства в системі управлінських взаємодій на державній службі, а також вдосконалювати систему оцінювання діяльності персоналу.

Головною ціллю лідера-керівника державної служби повинно стати забезпечення цілеспрямованої та скоординованої діяльності своїх підлеглих для вирішення поставлених перед ним задач.

Теоретичною основою роботи стали праці як зарубіжних, так і вітчизняних науковців, таких як В.В. Авдєєв, Г.Ю. Айзенк, Б.Г. Ананьєв, П.П. Баранов, В. Г. Бенніс і Дж. В. Гарднер, О.Ф. Бондаренко, В.Л. Васильєв, А. Дж. Вебер і С. Гліптис, Х. Висак, В. Х. Врум, В. М. Глазиріна, Т. М. Десятов,

П.А. Козляковський, А. І. Кузьмінський, Р. Кэтгелл, В.В. Лазарев, Л. І. Прокопенко, О.М. Столяренко, Р. Фрейджер, Дж. Фейдимен, В. П. Чудакова, А. Г. Яго та ін.

Не дивлячись на велику кількість досліджень моральної сфери особистості, розвиток уявлень о структурі і розвитку лідерства в державних органах потребує більш глибокому аналізу.

Метою дипломного дослідження є обґрунтування теоретичних засад і розробка практичних рекомендацій щодо розвитку й формування лідерських якостей у державних службовців.

Для досягнення мети були поставлені наступні завдання:

- охарактеризувати теоретичні основи та джерельну базу дослідження якостей лідера в правоохоронних органах;
- проаналізувати якості лідера-керівника в правоохоронних органах;
- обґрунтувати напрями підготовки керівників-лідерів для правоохоронних органів.

Об'єкт дослідження: суспільні відносини, що обумовлюють процес формування лідерів-керівників

Предмет дослідження: особливості формування лідерських якостей у працівників правоохоронних органів в умовах демократизації.

Методи дослідження. При написанні магістерської роботи були використані загальнонаукові методи (аналіз і синтез, індукція та дедукція і т.д.), а також спеціальні методи дослідження: системного аналізу, за допомогою якого вивчалися особливості лідерства на державній службі; категоріального аналізу – при уточненні змісту базових понять дослідження «лідер», «лідерство», «керівник»; порівняльного аналізу для розуміння якостей притаманних лідеру та керівнику правоохоронних органах; прогностичний для узагальнення характеристик якостей лідера-керівника в правоохоронних органах для формулювання висновків та рекомендацій .

Наукова новизна одержаних результатів обумовлена спробою комплексного аналізу стану лідера в правоохоронних органах в умовах демократизації українського суспільства.

Практичне значення одержаних результатів. Положення і висновки магістерської роботи можуть бути використані при викладанні дисципліни «психологія управління» з підготовки фахівців з публічного управління.

Структура і об'єм роботи. Робота складається зі вступу, трьох розділів які поділені на сім підрозділів, висновків та списку використаних джерел. Загальний обсяг дипломної роботи – 118 сторінок, із них основного тексту – 88 сторінок. Список використаних джерел нараховує 78 найменування.

ОСНОВНИЙ ЗМІСТ МАГІСТЕРСЬКОЇ РОБОТИ

У **вступі** обґрунтовано актуальність теми магістерської роботи, визначено мету та завдання, предмет, об'єкт дослідження, висвітлено методи, використані в процесі роботи.

У **першому розділі** – *«Теоретичні основи та джерельна база дослідження якостей лідера в правоохоронних органах»* – розглянута історія розвитку та теоретичні дослідження провідних вчених у сфері розвитку та оцінки лідерських якостей.

Підрозділ 1.1. «Стан наукової розробки проблеми лідерства в сучасній науці» – цей розділ присвячений аналізу феномена лідерства опираючись на теорії зарубіжних вчених.

Шляхом оцінки та аналізу теоретичних досліджень було визначено що офіцери правоохоронних органів незалежно від рангу повинні володіти лідерськими якостями, здібностями і сміливістю для ефективної роботи.

У *підрозділ 1.2. «Поняття лідер, лідерство в категоріальному апараті науки»* – розглянута сутність понять «лідер», «керівник», «лідерство».

Проаналізована різниця між лідером та керівником.

Обґрунтовано, що керівник-лідер в правоохоронних органах – це той, хто вільно приймає рішення та бере на себе відповідальність, проявляє якості лідера, включаючи природний талант до мотивації та переконання свого оточення, має здібності до запобігання конфліктам.

У підрозділі 1.3. *«Підходи до вивчення лідерства»* – проаналізовані наукові підходи та концепції до розуміння лідерства, як специфічного типу відносин управління, що ґрунтується на процесі соціального впливу, а точніше, взаємодії в організації.

У другому розділі – *«Аналіз якостей керівника-лідера в правоохоронних органах України»* – було проведено дослідження психологічних якостей керівника-лідера та вплив характерологічних особливостей керівників-лідерів на стиль керівництва.

Підрозділ 2.1. *«Діагностика психологічних якостей лідера на основі існуючих прогресивних моделей»* – цей розділ присвячений популярній у Європі ієрархічній моделі особистості «Велика п'ятірка». Тести основані на цій моделі використовуються в роботі психологічних служб правоохоронних органів при наборі нових кадрів.

Підрозділ 2.2. *«Аналіз впливу характерологічних особливостей керівників-лідерів правоохоронних органів на стиль керівництва»* – присвячений проведеному експериментальному дослідженню за допомогою, якого вивчається вплив характерологічних особливостей на стиль керівництва у керівників та підлеглих правоохоронних органів.

При проведенні дослідження були використані методики: «Визначення стилю керівництва»; Багатофакторний опитувальник Кеттелла для виявлення особливостей характеру керівника-лідера; спрямованість особистості Б. Басса для з'ясування загальної спрямованості особистості керівника-лідера.

Підрозділ 2.3 *«Соціально-психологічні особливості управлінської*

діяльності лідерів в правоохоронних органах» – присвячений проблемам роботи керівників-лідерів в правоохоронних органах в процесі здійснення ними професійної діяльності.

У третьому розділі – *«Напрями підготовки керівників-лідерів в правоохоронних органах»* – описані сучасні тенденції та напрями по удосконаленню системи професійної підготовки керівників-лідерів в правоохоронних органах.

У підрозділі 3.1. «Удосконалення системи професійної підготовки керівника-лідера в правоохоронних органах» обґрунтовані напрями вдосконалення організаційного управління в правоохоронних органах, шляхи покращення спеціальної професійно-психологічної підготовки офіцерів.

У підрозділі 3.2. «Напрями формування та розвитку лідерських якостей у працівників правоохоронних органів» запропоновані рекомендації для розвитку лідерських якостей у працівників правоохоронних органів.

Обґрунтовано, що виховання майбутніх лідерів в правоохоронних органах повинно стати задачею першочергової важливості для керівника правоохоронного органу. Керівники повинні приділяти багато часу та ресурсів розвитку працівників всіх рівнів організації.

Запропоновано, в правоохоронних органах на рівні Міністерства внутрішніх справ розробити програму розвитку лідерських якостей у працівників правоохоронних органів. Наявність такої програми для працівників правоохоронних органів, дасть їм можливість працювати над собою для того, щоб розвивати свої власні лідерські властивості.

ВИСНОВКИ

У магістерській роботі наведено результати теоретико-емпіричного дослідження якостей лідера-керівника в правоохоронних органах, його

психологічної сутності, характерних ознак.

1. Теоретичною основою та джерельною базою дослідження якостей лідера на державній службі є наукові теорії та праці вітчизняних та зарубіжних дослідників. В той же час, слід наголосити на дефіцит спеціальних досліджень, якостей лідера-керівника в правоохоронних органах, індивідуально-психологічних особливостей їх проявів. Наявні в сучасній науці нечисленні роботи не надають цілісного уявлення про формування лідерських якостей, оскільки віддзеркалюють лише окремі аспекти цього психологічного феномену.

Саме недостатня наукова розробка, відсутність відповідного концептуального підходу до вивчення такого феномена, як лідерські якості, що є властивістю особистості спричинили тему магістерського дослідження «Лідер на державній службі, на прикладі правоохоронних органів».

2. Аналіз понять: «лідер», «керівник», «лідерство» та «керівництво» в науковій літературі дозволяє зробити висновок, що:

– лідер - це людина, член групи, якому вона (група), що визнає його авторитет надає йому право приймати найвідповідальніші рішення, що стосуються інтересів усієї групи;

– керівник – це людина офіційно (певними законодавчими актами, постановами чи наказами) призначена на керівну посаду і якої надані певні права й повноваження;

– керівництво та лідерство – це способи соціально-психологічного впливу на підлеглих співробітників з метою досягнення максимального ефекту в діяльності організації, тому лідерство – це процес впливу на людей за допомогою своїх здібностей, уміння або інших ресурсів.

Сутність лідерства полягає в умінні керівника оволодіти соціальними силами у колективі, у мистецтві формування, розвитку і спрямування моральних цінностей.

3. Потенціал лідера є у кожного керівника, але не кожний може розкрити

його в собі, тому, варто розвивати в собі лідерські якості потрохи, але щодня. Саме тому існують певні методики, методи, наприклад метод «Якості лідера», що спрямований на формування у службовців уявлень про лідерські якості, а також дає їм можливість використання отриманих знань для формування лідерських якостей у керівників правоохоронних органів в процесі роботи в різних ситуаціях.

Головні напрями психологічного забезпечення роботи з керівниками правоохоронних органів повинна стати – система науково обґрунтованих психолого- педагогічних, організаційних та інших заходів держави, конкретних відомств і спеціалістів - психологів, спрямованих на розвиток здібностей, а також з урахуванням потреб у конкретних спеціалістах. Створення в правоохоронних органах – психологічної служби. Напрямами роботи якої є робота з кадрами з формування лідерських якостей.

АНОТАЦІЯ

Лубська М-К. В. Формування лідерських якостей у працівників правоохоронних органів в умовах демократизації – На правах рукопису.

Магістерська робота на здобуття освітнього ступеню «магістр». Чорноморський національний університет імені Петра Могили. – Миколаїв, 2019.

В магістерській роботі здійснено аналіз сучасного стану, проблем та перспектив розвитку лідерських якостей у працівників правоохоронних органів. Розглянуті підходи та концепції до розуміння лідерства, як специфічного типу відносин управління, що ґрунтується на процесі соціального впливу, а точніше, взаємодії в організації.

Розкрита сутність понять «лідер», «керівник», «лідерство». Проаналізована різниця між лідером та керівником.

Обґрунтовано, що керівник-лідер в правоохоронних органах – це той, хто вільно приймає рішення та бере на себе відповідальність, проявляє якості лідера, включаючи природний таланти до мотивації та переконання свого оточення, має здібності до запобігання конфліктам.

Визначено, що лідерство на державній службі нерозривно пов'язано зі стилем керівництва і проявляється в мистецтві управління та в умінні працювати в команді.

Проведено експериментальне дослідження психологічних якостей керівника-лідера та вплив характерологічних особливостей керівників-лідерів на стиль керівництва, що проявляється в мистецтві управління та в умінні працювати в команді.

Описані сучасні тенденції та напрями по удосконаленню системи професійної підготовки керівників-лідерів в правоохоронних органах.

Обґрунтовано, що виховання майбутніх лідерів в правоохоронних органах повинно стати задачею першочергової важливості для керівника правоохоронного органу.

Запропоновано, в правоохоронних органах на рівні Міністерства внутрішніх справ розробити програму розвитку лідерських якостей у працівників правоохоронних органів, що дасть їм можливість працювати над собою для того, щоб розвивати свої власні лідерські властивості.

Ключові слова: *лідер, лідерство, керівник, правоохоронні органи, рішення, управління.*

SUMMARY

Lubska M-K . Formation of leadership qualities of law enforcement officers in a democratization - - Manuscript.

Graduate work for obtaining an educational degree «Master». Petro Mohyla Black Sea National University. – Mykolaiv, 2019.

In the master's work an analysis of the current state, problems and prospects for the development of leadership qualities of law enforcement officers. The approaches and concepts to understanding leadership as a specific type of management relationship are considered, based on the process of social impact, or rather, interaction in the organization.

The essence of the concepts of "leader", "leader", "leadership" is disclosed. Analyzed the difference between the leader and the leader. It is substantiated that the leader-leader in law enforcement agencies is the one who freely makes decisions and takes responsibility, shows the qualities of a leader, including natural talent for motivating and persuading his surroundings, has the ability to prevent conflicts.

It has been determined that leadership in the public service is inextricably linked with the leadership style and will manifest itself in the art of management and in the ability to work in a team.

An experimental study of the psychological qualities of the leader-leader and the influence of the characterological features of the leaders-leaders on the leadership style, manifested in the art of management and the ability to work in a team.

Describes current trends and directions for improving the system of professional training of leaders-leaders in law enforcement agencies.

It is substantiated that the education of future leaders in law enforcement agencies should be a task of paramount importance for the head of law enforcement.

It has been proposed that law enforcement agencies at the level of the Ministry of the Interior develop a leadership development program for law enforcement officers, will enable them to work on themselves in order to develop their own

leadership skills.

Key words: *leader, leadership, leader, law enforcement bodies, decisions, management.*